

DOKTER TINUS

Gaat toch voor de bijl

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

In februari van dit jaar leverde ik een voorwoord in bij de uitgever, een hommage aan Kitty Courbois. Vlak voor het ter perse gaan van dit boek overleed Kitty, tot groot verdriet van velen. Een bijzonder mens, hartstochtelijk actrice, en ook mentor voor mij, was niet meer. Kitty vond het heerlijk om in het team van *Dokter Tinus* mee te draaien. Altijd vrolijk, altijd sociaal, was ze het zonnige middelpunt op de set.

Omdat de Engelse actrice die ‘auntie Joan’ speelde uit *Doc Martin* verdween, was er opeens geen verhaallijn meer voor Kitty, en dat vond iedereen heel erg jammer, Kitty voorop. Ze bleef contact houden en wilde ook in de latere seizoenen elke dag de *callsheets* ontvangen van de opnames. Zo bleef ze toch lid van de gezellige *Dokter Tinus*-familie.

Crew en cast van *Dokter Tinus* missen haar zeer.

Aan de tekst die nu volgt, heb ik bewust niets veranderd. Zo voelt het, of ze nog bij ons is.

Rust zacht, lieve Kitty.

Ode aan Kitty Courbois

Met dit boek in de hand komen de herinneringen aan het tweede seizoen *Dokter Tinus* in Nederland bij me naar boven. En mijn eerste gedachte is: wat een geweldige actrices hebben we in onze Nederlandse serie! Zoals de meeste lezers wel weten, is dit boek gebaseerd op de Engelse serie *Doc Martin*. En in het midden van dat tweede Engelse seizoen is er een bloedstollende aflevering als de ouders van dokter Ellingham (bij ons Elsenbosch) langskomen. Niet alleen is het weerzien met vader en moeder zeer pijnlijk voor onze contactgestoorde ex-chirurg, ook volgt er een heel pijnlijke confrontatie met ‘auntie Joan’, de Engelse ‘tante Jannie’. Ik moet u bekennen: dat wordt in Engeland werkelijk schitterend geacteerd! En toen ik deze Engelse aflevering bekeek, voorafgaand aan onze eigen opnames, dacht ik: oei, als we dit niveau maar halen...

Inmiddels waren wij met het eerste seizoen vliegend uit de startblokken gekomen. De kijkcijfers, steeds ruim boven de miljoen, verrasten alle televisiemakers in het land. En seizoen twee moest dus even bijzonder worden. Hadden we in het eerste seizoen niets te verliezen, nu moesten we de verwachtingen waarmaken!

De zender vroeg ons maar liefst veertien afleveringen te maken, vertalers gingen aan de slag, castings werden georganiseerd, en alle *Dokter Tinus*-medewerkers waren er in maart 2013 helemaal klaar voor. Die middelste aflevering, met de confrontatie tussen de ouders en de tante van Martinus, gold voor mij als een soort kwaliteitsproef. Comedy, akkoord, daar waren we nu goed in. Maar konden wij ook zwaar en pijnlijk drama spelen? Net zo goed als de Engelsen?

Als acteur ben je gezegend als je zulke bijzondere dames tegenover je krijgt als Kitty Courbois, Jennifer Hoffman en

Juliette van Ardenne. En op de schouders van Kitty lag de taak om die scènes met de vader en moeder van de dokter mooi neer te zetten.

Bezorgd daarover was natuurlijk niemand. Kitty Courbois is een schitterende vrouw en één van de *grande dames* van het Nederlandse toneel. Zij speelde mijn imposante moeder in de veelbekeken serie *Het Wassende Water* in 1986. Prachtig plattelandsdrama, een jubileumserie van de NCRV, fraai gedraaid op filmmateriaal. Er keken destijds elke dinsdagavond zeven à acht miljoen mensen naar en we misten de AVRO Televizier-Ring op 4 stemmen na (winnaar was *Wedden dat?* van de... AVRO). De emoties tussen de oudste boerenzoon Gieljan Beyen en zijn moeder Thera liepen steeds hoog op, maar telkens waren die scènes niet-theatraal, overtuigend en aangrijpend. De regie was in handen van de onvolprezen Bram van Erkel.

Ik durf te stellen dat wat ik van acteren in film heb geleerd, een groot deel van Kitty Courbois afkomstig is. Ze leerde me vooral om dieper op tekst in te gaan, en zinnen ‘neer te zetten’. Geen acteur of actrice in Nederland kan met zo veel gezag én gevoel een tekst leven én power geven als zij. Alles wat Kitty speelt, is echt en authentiek.

Negen maanden op de set les krijgen van iemand die zo eigenzinnig is, dat is me natuurlijk altijd bijgebleven. Wat was ik dus blij toen ik hoorde dat Kitty onze ‘tante Jannie’ ging spelen, een substituut-moeder voor de eenzame Martinus. Al in het eerste seizoen was ze indrukwekkend in de mooie aflevering met de mysterieuze reiziger, gespeeld door Peter Faber. Ik weet het nog goed: Jennifer Hoffman en ik zaten vanaf de zijkant te kijken naar één van hun scènes. De vonken spatten ervan af, tussen Peter Faber en Kitty. Jennifer Hoffman zuchtte diep en zei: ‘Ik ga maar een ander vak uitoefenen.’

In 2014 speelden Kitty en ik nog samen (met ook Bram van der Vlugt) in een toneelstuk over Nederlands-Indië getiteld *Moesson*. Weer speelde zij mijn moeder, in een ernstig verstoorde relatie. Het was een genot om met Kitty de ont-hullende dialoog-scènes elke avond anders in te zetten (wel met de vaste tekst natuurlijk), om te zien wat we allemaal nog méér konden doen met deze woorden, en de stiltes tus-sen de woorden, en de uitwisseling van gevoelens tussen ons beiden. Soms keken we elkaar wel tien of twintig se-conden lang aan, als bij een surplace bij het baanwielren-nen. De tijd stond dan even stil. Dat waren zeer onzekere, zoekende en dus bloedmooie momenten, want ook het pu-bliek werd zo in de gesprekken gezogen. Zulk een vrijheid neemt alleen een superactrice als Kitty Courbois. Wederom kreeg ik enkele maanden les van mijn ‘moeder’. Om nooit te vergeten.

In de aflevering van *Dokter Tinus* die in dit tweede *Dok-ter Tinus*-boek terugkomt, zette Sjoukje Hooijmaaijer een ijzige moeder neer en Kees Coolen de charmante maar o zo materialistische vader Elsenbosch. En ik ken niemand die niet tot tranen geroerd was over de tante Jannie van Kitty.

Ja, we konden tippen aan de Engelsen!

Wat een eer dat Kitty met ons meespeelde, en wat een voorbeeld heeft zij met haar subtiele melange van tragedie en comedy neergezet voor alle andere spelers van *Dokter Tinus*. Met dit voorwoord draag ik graag dit zeer leuke én ontroerende tweede *Dokter Tinus*-boek op aan... Kitty Courbois.

Thom Hoffman

Amsterdam, 21 februari 2017

Proloog

Waarin Lisa met Martinus een bijzondere ontmoeting heeft; waarin zij hem de liefde verklaart, en Martinus eerlijk uitkomt voor zijn gevoelens; waarin een zeldzaam voorkomend natuurverschijnsel hun romantische ontmoeting een speciale lading geeft.

Op het mooiste plekje in de omgeving, een heuvel met uitzicht over het water, wandelden Lisa en Martinus door het wuivende gras. Het was een betoverend mooie dag. Lisa droeg een korte rode zomerjurk. Ze voelde zich jong en mooi. Martinus droeg zoals altijd zijn keurige kostuum, maar het zat net even wat modieuzer dan anders. En in zijn linkerhand droeg hij, in plaats van zijn dokterstas, een rieten picknickmand. Beiden wisten dat het moment zich had aangediend waarop ze zo lang hadden gewacht. Het maakte hen blij én verlegen. Lisa stak haar hand iets uit en vond – zonder ernaar te kijken – Martinus' hand. Het voelde warm en vertrouwd.

Ze stopten om samen te genieten van het uitzicht maar vooral van het moment. Wind speelde door haar kastanjebruine haren. Daar stonden ze, enkele seconden misschien, of was het een eeuwigheid? Het kon Lisa niet lang genoeg duren.

Ze keken naar de glinstering van de zon in het water. Luisterden naar de kabbelende golfjes. Zagen in de verte

een luchtballon richting de horizon gaan. Toen liet Martinus los, spreidde een plaid uit, en toverde een met kleine druppeltjes beparelde fles champagne tevoorschijn. En toen gingen ze zitten, vlak bij elkaar.

Wat een wonderlijke dag, wat een heerlijk gevoel. Lisa schoof nog iets naar hem toe, en begon aarzelend haar hart uit te spreken. Dit was het moment van de waarheid.

‘Martinus, ik moet je iets zeggen,’ zei Lisa. ‘Ik kan er niets aan doen, het is te sterk. Ik weet niet wat me overkomt. Ik kan er soms niet van slapen. Ik wil bij je zijn, elke minuut van de dag. Ik... Ik hou van je.’

Ze keek hem aan. Hij zag er ontspannen uit, licht gebruid zelfs door de zomerzon. Als je lang genoeg naar Martinus keek, zoals Lisa nu deed, ontdekte je vanzelf hoe mooi hij eigenlijk was, al was het misschien een schoonheid die niet elke vrouw in Woerkum zou weten te waarderen. Lisa wist: deze lieve en bijzondere en prachtige man is voor mij, *hij is mijn leven*. Ze keek hem aan, en Martinus keek indringend terug, met een glans in zijn ogen die ze nog nooit eerder bij hem gezien had. Hij luisterde naar haar woorden, voor het eerst. Hij stond voor haar open en zij voor hem.

Lisa voelde: dit is veel meer dan alleen maar een picknick.

‘Lisa, ik moet je ook iets bekennen...’ zei Martinus, en haalde adem om iets belangrijks te gaan zeggen. Maar dat deed hij niet.

‘Wacht,’ zei hij met een charmante glimlach, ‘eerst iets lekkers.’ Hij ontkurkte de champagne, die gul uit de fles-opening stroomde. Hij schonk de glazen vol met het bruisende vocht, en gaf haar met een elegant gebaar een glas.

‘Lisa... Dit is misschien wel het moment waarop mensen hun hele leven wachten,’ zei hij terwijl hij zijn champagne-

glas bij het hare hield. ‘Die momenten moet je niet lichtjes voorbij laten gaan. Ze kunnen richting geven aan de rest van je leven...’ Ze proostten. Keken elkaar diep in de ogen.

‘Lisa, ook ik wil je zeggen... ik wil je zeggen wat jij voor mij betekent... ook ik kan niet langer om de waarheid heen...’

Lisa keek hem smachtend aan, maar probeerde niet te laten blijken dat ze alleen maar verlangde dat hij zijn waffel hield en haar kustte. Impulsief als Lisa nu eenmaal is, nam ze brutaal het initiatief.

‘Sssjt,’ zei ze, en pakte zijn glas uit zijn hand. Haar vingers gleden daarbij veelzeggend over zijn vingers. Martinus liet het toe. Lisa zette de glazen op een lichtblauw porseleinen picknickbordje, zodat ze niet zouden omvallen, en draaide zich weer naar haar knappe huisarts toe.

‘Kom hier,’ zei ze zacht, ‘ik wil je...’

Hun lippen naderden elkaar. Raakten elkaar. Openden zich. Ze begonnen zacht met kussen.

Toen hoorden Lisa en Martinus ineens geritsel in de bladeren van de bomen aan de verre oever. Het ruisen van de bomen nam in hevigheid toe, en groepen vogels stoven weg uit de zomergroene kruinen der bomen. Verbaasd keken Lisa en Martinus naar het veranderende panorama. Het water van de rivier leek donkerder te worden, en op de tot nu toe kabbelende golfjes kwamen kleine schuimkoppen te staan. Het was ook alsof het stralende hemelse licht van kleur veranderde, zoals bij een beginnende zonsverduistering. Een vreemde gewaarwording... De natuur leek bijna een onderdeel van Lisa’s beleving van dit emotionele moment. Alsof de planeten aan het firmament hun baan veranderden, niet meer om de zon draaiend maar rond de samensmelting van Lisa en Martinus, zo voelde het. Als een magische en intense uitwisseling van kosmische energie, cir-

kelend om de liefde tussen Lisa en Martinus. Maar... dat was het niet.

Het was anders, dreigender. Uit de diepten van de rivier, schuin voor hen, kwam een geluid opstijgen dat nog het meest leek op onweer, op donder, niet aan de verre horizon maar uit het binnenste der aarde.

Martinus keek met een verontruste blik naar het steeds meer schuimende rivierwater. Er leek een plotselinge storm op te steken. De wolken werden donker, bijna zwart. Een kou trok door Lisa's lichaam. Ze keek hem vragend aan, paniek in haar ogen. Wat had dit allemaal te betekenen?

‘Martinus, ik ben bang,’ zei ze.

Toen hoorden zij allebei de glaasjes trillen op het blauwe bordje, ze tinkelden tegen elkaar aan en trilden als bij een aardbeving. Het trillen van de glazen, het schuimen van de golven op de rivier, het bleke valse licht in de lucht, het nam allemaal toe in intensiteit, en Lisa en Martinus klampten zich aan elkaar vast en kwamen recht overeind.

Opeens gebeurde het. Een natuurramp. Met een oorverdovende knal spatten hele stukken van de wal waarop zij zich bevonden, omhoog. De eeuwenoude stadsmuur sloeg met een explosie uiteen, en op hetzelfde moment barstte het onweer los boven hun hoofden. Het was alsof een bijbelse apocalyps was begonnen, de natuur roerde zich en Lisa en Martinus bevonden zich opeens in een levensbedreigende positie. Een aardverschuiving? De met gras begroeide wal voor hen spleet open, met een hels kabaal. Eén kant van de heuvel week trillend naar links, Martinus hield zich daarop met moeite staande en moest Lisa noodgedwongen loslaten. Deze natuurkrachten gingen de menselijke krachten verre te boven. En Lisa bevond zich op de andere helft van de instortende wal, het stuk dat steeds meer begon te hellen. Het kostte haar moeite overeind te

blijven. Ze keek naar beneden en zag onder haar een kolkende massa van stenen, kluiten aarde en rivierschuim; een donkere afgrond die steeds dieper werd. Ze gleed uit en voelde hoe ze door de zwaartekracht naar beneden gezogen werd, naar de donkere krochten van deze overrompelende, zinderende aardverschuiving.

‘Martinus, help!’ riep ze wanhopig uit.

Ze viel. Ze viel in een vrije val naar beneden, verder en verder in de diepte. Ze strekte haar armen uit naar boven, om gered te worden, in godsnaam.

En opeens was daar de hand van Martinus. Haar redder. Hij had haar hand weten te grijpen, om haar van een gewisse dood in de gapende zwarte afgrond te redden. Achter Martinus zag ze de huizen van Woerkum instorten als bordkartonnen decors, weerloos in dit plotselinge natuurgeweld...

Iets boven haar zag zij haar reddende engel Martinus die met uiterste inspanning probeerde Lisa vast te houden, terwijl hij met zijn andere hand naar steun zocht, om niet ook zélf in de diepte getrokken te worden. Van de zachtheid in zijn gezicht was niets meer over. Hij keek geconcentreerd en intens omdat hij het uiterste van zijn krachten gaf.

‘Martinus, Martinus, red me, alsjeblieft!’

‘Ik heb je, gelukkig!’ riep Martinus in het kabaal.

Ze keek hem aan. Hij keek haar aan.

Alles werd stil. Alleen hun blikken bestonden nog, en hun handen die stevig in elkaar verankerd waren. Er was geen aardverschuiving meer, zo voelde Lisa het, alleen nog redding. Door haar redder, Martinus. Lisa keek hem dankbaar en gerustgesteld aan, met een kalm en gelukkig gevoel. In zijn handen was ze veilig. Maar toen gebeurde er iets waar ze totaal niet op gerekend had.

‘Los,’ zei Martinus.

‘Wat?’ vroeg Lisa, verbijsterd, bungelend boven de gapende afgrond. Martinus’ gezichtsuitdrukking veranderde van dapper, hulpvaardig en liefdevol in boosaardig.

‘Laat los, vuile teef.’

‘Martinus?’

‘Viezerd met je stinkende bek, laat los, stinkhond, nu!’

Zijn ogen stonden kil en wreed. Lisa begreep niet wat er gebeurde.

‘Wat? Martinus? Wat doe je? Noem je mij een hond?’ riep Lisa wanhopig bungelend boven het ravijn.

‘Laat los,’ beet Martinus haar toe en keek haar venijnig aan. ‘Luisteren zul je, met je schurftige hondenkop!’

Lisa kon haar oren niet geloven. Haar hand gleed onafwendbaar uit die van haar reddende held. Een held die een moordenaar bleek te zijn. Een duivelse Martinus, die wreed lachend op haar neerkeek hoe zij losschoot en in de vernietigende diepte wegzonk, met een werkelijk door merg en been gaande kreet van angst: ‘Neeeeeeeeeeee!’

‘Neeeeeeeeaaaoooooh!’ werd Lisa wakker, en zat opeens kaarsrecht in bed. Wat een afschuwelijke droom! Wat een verwarrende uitspraken van die gekke Martinus. Hoe kwam ze daar nu weer bij? Ze kon soms over gekke en wilde dingen dromen, zeker, maar dit sloeg alles.

In de verte, buiten op straat, hoorde ze het blaffen van een hondje. En... de stem van Martinus: ‘Geef hier! Geef hier zeg ik je!’

Lisa liep versuft naar het raam en opende de gordijnen. Daar stond Martinus, voorover gebukt, onhandig te worstelen met een zwerfhond.

Ja, nu zag Lisa het goed: tussen zijn tanden had dat hondje een stethoscoop, vermoedelijk gestolen uit Martinus’ praktijk waar hij was binnengeslopen. Dat lieve beestje

dacht dat die leuke meneer met hem wilde spelen.

‘Laat los! Smerige hond! Laat los, zeg ik je! Schurftige plofkip! Als je nu niet loslaat, dan help ik je eigenhandig naar de eeuwige hondenhemel!’

Lisa keek het bevreemdende schouwspel even aan. Het was pas zeven uur in de ochtend. Behalve dokter Tinus lag de rest van het dorp nog vredig op één oor. Iets waar ze zelf ook naar snakte. Inmiddels had Martinus de stethoscoop terugveroverd en veegde er met zijn zakdoek de kleverige hondenkwijl af. Lisa voelde een lichte teleurstelling in zich opkomen. Geen champagne, geen kus, geen liefdesverklaring op het meest romantische plekje uit de omgeving. Maar vooral: was deze wereldvreemde, dierenhatende dokter wel de man waarover ze gedroomd had dat ze voor eeuwig voor elkaar bestemd waren? Ze wreef zich in de ogen. Waar kwam die droom in godsnaam vandaan?

Eerste hoofdstuk

Waarin de hartsvriendin van tante Jannie worstelt met de ouderdom; waarin agent Ken Derks een zware crimineel op het spoor komt; en waarin we kennismaken met een oude geliefde van Lisa die haar sympathie weet te winnen.

Martinus' wagen kwam aangereden. 'Ah, daar ben je,' zei tante Jannie, toen Martinus uitstapte. 'Ik weet niet wat er aan de hand is, maar ze heeft pijn en ze is enorm in de war.'

Martinus was in niet zo'n goede bui. Die morgen had hij gezien dat Lisa naar hem stond te loeren toen hij volkomen wettig zijn gestolen stethoscoop opeiste. Hun blikken hadden gekruist. Het was de eerste keer dat ze elkaar weer zagen sinds de zoen in de taxi, terugkomend van het ziekenhuis in Raalst. Nog steeds was Lisa boos dat Martinus haar had beschuldigd van een slechte adem. Maar Martinus vond dat het zijn taak was als arts haar op de mogelijke risico's te wijzen van infecties aan het maag-slokdarm-kanaal. Sindsdien was het flink mis tussen de huisarts van Woerkum en de mooie schooljuf. En nu had tante Jannie hem op hoge toon laten opdraven.

'Ik hoop dat er heel wat aan de hand is, tante Jannie. Ik had een wachtkamer vol patiënten. Die heb ik zomaar in de steek gelaten omdat ik van jou onmiddellijk moest komen.'

In de zitkamer zat mevrouw Steen te telefoneren. Ze had

haar rechterbeen omhoog, op een poef. Ze maakte een monotere indruk.

‘Nee, meneer Greep, ik beantwoord geen telefoontjes in de middag. Daar heb ik het veel te druk voor! Ik zal vanmiddag mijn beklag doen bij de minister van Volksgezondheid!’ Ze legde boos de hoorn op de haak. ‘Meneer Greep... Meneer Misgreep zul je bedoelen! Nee maar, wie ben jij?’

‘Dit is mijn neefje Martinus,’ zei Jannie, ‘ken je hem niet meer?’

‘U komt nu pas? Waarom kwam u gisteren niet toen mijn enkel eruitzag als een pompoen?’

‘Gisteren?’ vroeg Martinus verwijtend aan tante Jannie. ‘Ik dacht dat dit een spoedgeval was?’

‘Huhup, jongeman,’ zei mevrouw Steen, ‘geen getreuzel, ik heb het druk.’

‘Mevrouw Steen, ik ben met enorme vaart naar u toe komen rijden, maar eigenlijk hoor ik in mijn praktijk te zijn.’

‘Wil je soms een medaille?’

Martinus deed er het zwijgen toe en onderzocht de enkel.

‘Mijn schuld,’ zuchtte tante Jannie, ‘ik kom hier elke ochtend om 11.00 uur een kopje thee drinken. Oogje in het zeil houden. Ik had de post op de trap gelegd en daardoor gleeed ze uit.’

‘Pijn?’ vroeg Martinus terwijl hij de enkel in een aantal posities bracht. De enkel was weliswaar flink opgezwollen, maar mevrouw Steen had nergens pijn. Ze zat er kiplekker bij.

Tante Jannie voelde de bui al aankomen. ‘Ik ga even thee maken.’

‘Zo gaan de dingen,’ mijmerde mevrouw Steen, ‘je wordt wat ouder, je verliest je gevoel van zekerheid, dan krijg je vanzelf die lang gevreesde uitglijer.’

‘Valt u wel vaker?’ vroeg Martinus.

‘Niet ik, maar jij!’ riep mevrouw Steen. ‘Jannie vertelde me dat jij het gewoon niet volhield bij de grote jongens in Amsterdam. En dat je toen maar naar het kleine Woerkumbent gevlucht. Ach Marty, ik zie je nog zo voor me. Toen jij tien jaar oud was moest ik nog snottebellen van je gezicht vegen. Altijd maar blèren, ook als er niets aan de hand was.’

‘Lichte verstuiking,’ constateerde Martinus. ‘Ik schrijf ontstekingsremmers voor, diclofenac. Die zwelling moet zo snel mogelijk weg zijn.’

‘Wat is je oordeel, Martinus?’ vroeg Jannie op de gang.

‘Hooghartig, onbeleefd, onaangenaam, en die zwelling moet binnen enkele dagen over zijn.’

‘Nee, ik bedoel wat betreft haar helderheid. Haar zoon Arthur is van mening dat ze de laatste tijd geestelijk achteruitgaat. Hij wil haar per se opsluiten in een verzorgingstehuis. Maar zolang ik haar hier dagelijks een uurtje kan verzorgen, is er toch niets aan de hand. Kijk anders nog even! Die zoon is al bezig met allerlei formulieren en instanties. Het is Muriëls nachtmerrie om in zo’n tehuis te moeten. Wil jij haar niet even onderzoeken?’

‘Juist, daar was het Jannie dus om te doen geweest.’

‘Tante, bel mijn assistente Kim en maak een afspraak voor een psychologisch onderzoek met een specialist, want ik moet nu terug.’

Tante keek hem indringend aan. Zinloos daartegen in te gaan. Met een diepe zucht ging Martinus de kamer weer in. Hij zette de tas voor de slingerklok op tafel en vroeg hoe laat het was. Die eerste vraag beantwoordde mevrouw Steen goed. Ze had de tijd exact onthouden.

‘In welk jaar begon de Tweede Wereldoorlog?’

‘Even denken... op 28 juni... 1919.’

‘1919?’ vroeg Martinus, die nu toch begon te twijfelen of

mevrouw Steen ze op een rijtje had.

‘Het Verdrag van Versailles. Het verliezende Duitsland voelde zich vernederd. Dom van ons dat wij dat niet hebben gezien. De Duitsers waren nog jarenlang boos, en de nazi’s wisten dat verongelijkte gevoel goed te bespelen. En daarom begon de Tweede Wereldoorlog mijns inziens eigenlijk in 1919!’

‘Geslaagd?’ vroeg Jannie blij.

‘Een tien met een griffel,’ zei Tinus en hij haastte zich weg.

Toen Martinus ’s middags de apotheek van mevrouw Hanszen binnenstapte, stond Lisa bij de counter. Omkeren en naar buiten gaan kon niet meer. De winkel was verder leeg. Lisa stond er ongemakkelijk bij.

‘Oh, eh, ja, nu ik je toch tegen het lijf loop, Lisa, wil ik je graag zeggen dat...’

‘In zo’n klein dorp moest dat toch een keer gebeuren, Martinus.’ Lisa klonk nog erg gekwetst en ontdaan.

‘En daarom... wilde ik je graag mijn excu...’

Martinus stopte met praten, want achter de toonbank verscheen, als een nijlpaard dat plots uit het water oprijst, mevrouw Hanszen met een doos familieflacons extra verfrissend mondwater.

‘En dit is jouw bestelling, Lisa!’

‘Ik kan nog altijd niet geloven dat je me wilde kussen, en me daarna zó hebt beledigd met je opmerkingen over mondhygiëne! Terwijl we de hele nacht samen in Raalst waren opgebleven, met liters vieze ziekenhuiskoffie!’

Mevrouw Hanszen deed alsof ze niet aanwezig was, een geen geringe opgave met een verpakking in haar armen met het kleurrijke opschrift: ‘Extra frisse adem, 24 uur lang! Actie: drie voor de prijs van twee!’

‘Als dit jouw manier van sorry zeggen is, Martinus, nou, dan kwam het er wel heel beroerd uit!’ Woedend liep Lisa naar buiten, met haar bijzondere boodschappen.

Mevrouw Hanszen had elk wrevelig woord, elke zucht, elk boos tandengeknars van Lisa gretig opgevangen. De dag had voor haar niet beter kunnen verlopen. Ze zette haar stralendste glimlach op, leunde bevallig tegen de toonbank en vroeg: ‘En... wat kan ik voor u doen, dokter Elsenbosch?’

Toen Tinus bij de praktijk arriveerde, wachtte Kim hem op met een kop koffie en een koekje. Tinus begreep niet direct waar deze vriendelijkheid bij zijn roodharige rebelse kwebbel vandaan kwam. Kim had de patiënten naar huis gestuurd, en voor de dringende gevallen een afspraak voor in de middag gemaakt. ‘O, en het laboratorium heeft ook gebeld met allerlei uitslagen,’ zei Kim, ‘veel Latijnse woorden. Veel te moeilijk voor mij. U moet ze zelf maar terugbellen. En dan nog iets...’

Er was een man binnengekomen die veel pijn had. Het was Eddie Rijkxman, zalmvisser van beroep, rond de 55 jaar oud. Een reus van een vent, die als een klein vogeltje in de wachtkamer zat te piepen. ‘Mijn ribben, dokter!’

‘Heb je weer gevochten, Eddie? Wie was het deze keer?’ vroeg Kim.

‘Met niemand!’ riep de reus terug.

Martinus sloeg de koffie achterover en vroeg de man door te lopen naar de onderzoekskamer. Daar bekeek hij de gigantische blauwe plekken op zijn rug en in zijn flanken.

‘Ik moet vandaag wel weer kunnen vissen, dokter!’

‘U moet minstens een paar dagen absolute rust houden. Allemachtig, hoe komt u hieraan?’ Martinus zette zijn stethoscoop op de vlezige, zeer behaarde rug.

‘Ik moet vissen, dokter, de omzetten zijn te laag. Sinds mijn jongens uit huis zijn, weg naar de grote stad, sta ik er alleen voor. Mijn vrouw is een potje depri, daar komt geen eind aan. De vissen werken ook niet echt mee dit jaar. En dan ook nog dit...’

Kim kwam binnen met koffie voor Eddie. ‘Wie dat op zijn geweten heeft, moet voor jaren de gevangenis in, Eddie!’ zei Kim.

‘Niemand, zeg ik toch,’ zei Eddie.

‘Ribben breken of kneuzen echt niet uit zichzelf,’ zei Martinus met een bestraffende blik. Ook Kim keek Eddie vragend aan.

‘Dat wil zeggen, ik kon niet zien wie de dader was,’ herstelde Eddie zich. ‘Ik werd van achter gepakt, en weg was-ie. Ik weet niet wie het was.’ Hij kreunde nog maar eens van de pijn, om van verdere uitleg verlost te zijn.

‘Dus jij bent beroofd!’ zei Kim als een detective. ‘Super spannend! Beroving in Woerkum!’

De grote reus gaf het kleinst mogelijke knikje. Hij wilde af van het geklets. Hij wilde pijnstillers en door met vissen. Hij kreunde er nog maar eens bij. Ineens was Kim weer verdwenen.

‘Ik geef u iets tegen die pijn en we zullen in Raalst röntgenfoto’s moeten laten maken,’ zei Martinus en begon de verwijsbrief uit te schrijven.

‘Ach, dokter, zo erg is het toch niet. Ik wil niet helemaal naar Raalst. Al die heisa. Het gaat vanzelf weer over.’

Even later stak agent Ken Derks zijn hoofd om de hoek.

‘Eddie, wat ontzettend vervelend voor je! Een beroving!’

De reus en de dokter keken beiden verbaasd op. Hoe kon Ken dit nu weten?

‘Dankzij de oplettende burger Kim Franken kan de sterke arm zijn plicht doen. Ze meldde mij direct wat er gebeurd was en dit dossier zal met de grootst mogelijke aandacht bekeken worden, Eddie. De gemeenschap kan op mij rekenen! De dader zal zijn straf niet ontlopen!’

Martinus keek boos naar Kim, die de vertrouwelijkheid van de artsenpraktijk had geschonden, maar Eddie was nog minder blij.

‘Het is echt niets, Ken. Laat zitten.’

‘Dat kan jij wel willen, Eddie,’ zei Ken voortvarend, ‘maar weet jij hoeveel berovingen er wel niet hebben plaatsgevonden in Woerkum sinds 4 februari 2003?’

‘Al sla je me dood,’ zei Eddie terwijl hij zijn overall ophees. ‘Ik heb geen idee.’

‘Kom op, raad maar ’s,’ zei Ken, die er een belangrijk moment van maakte. ‘Dokter?’

‘Nee,’ zei Martinus ongeïnteresseerd.

‘Raad eens!’ herhaalde Ken.

‘Nee,’ herhaalde Martinus.

‘Niet één!’ zei Ken. ‘Niet één geval van straatroof sinds ik hier aangesteld ben! En weet jij hoe teleurstellend dat is voor iemand zoals ik, die enorm houdt van zijn werk? Die graag goede dingen doet? Eindelijk een overval! Dit is een zwarte dag in de geschiedenis van Woerkum. En wat hier gebeurd is, vraagt om een passend antwoord!’

Terwijl Ken de kreunende Eddie meenam naar het politiebureau om de nummers van zijn bankpasjes te vragen, kwam er een geagiteerde man binnen die zonder iets te vragen zomaar doorliep naar de spreekkamer van Martinus. Op hoge poten riep hij: ‘Dokter Elsenbosch!’

‘Bent u soms gek geworden? Iedereen loopt hier maar in en uit. Dit is mijn spreekkamer!’ riep Martinus terug.

‘Ik kom rechtstreeks uit Rotterdam. Het is belangrijk! Weet u wel hoe moeilijk het is om iemand in een verzorgingstehuis te krijgen?’ ging de man verder.

‘Waar heeft u het over?’ vroeg Martinus.

‘Mijn moeder. Muriël Steen, geboren 1931. Maanden mee bezig geweest. Papierwerk, onkosten, bergen tijd! Alles moet ik vanuit Rotterdam zien te regelen. Eindelijk heb ik iedereen zover, en dan komt u als een olifant door de porseleinkast denderen en geeft u mijn eigenwijze moeder een gezondheidsverklaring waardoor ze opeens toch niet meer in dat tehuis wil! Het is een schande! U en uw tante Jannie bemoeien zich met zaken die u helemaal niet aangaan!’

‘Verzorgingstehuizen zijn er voor mensen die dat echt nodig hebben, meneer, niet voor het gemak van familieleden die vinden dat hun oudjes maar moeten worden opgeborgen!’

‘Dokter Elsenbosch, ze is in hoog tempo seniel aan het worden!’

‘Ik heb uw moeder een paar standaard vragen gesteld op het gebied van cognitieve functionaliteit. Het overgrote deel van Nederland mocht willen dat ze ze zo goed op een rijtje had als zij.’

‘Een paar vragen? Dat is een grap! Ik spreek haar elke avond over de telefoon, de onzin die ze uitkraamt, ze weet het verschil niet tussen dinsdag en schroevendraaier. Ze is zo dement als een deur!’

Martinus zag de man tegenover zich flink gebaren maken in zijn praktijkkamer en had zin om het eruit te schoppen, iets wat artsen soms wel willen, maar nooit doen.

‘Wiens schuld is het als ze straks onder een auto loopt, het gasfornuis aan laat staan of met een elektrisch apparaat

in haar handen het bad in stapt...? Nou?’ denderde de boze zoon verder. Plotseling ging hij tegenover Martinus zitten, en zei op verzoenende toon: ‘Dokter, ik begrijp dat u uw werk heeft proberen te doen, maar u maakt hier een kardinale fout. Als u die fout gewoon toegeeft, dan ben ik bereid u die te vergeven.’

Martinus liep naar de deur. Een dergelijke brutaliteit had hij nog nooit meegemaakt. ‘Ik heb u mijn professionele diagnose gegeven, na bij uw moeder gedegen onderzoek te hebben verricht. Ik zou u buitengewoon dankbaar zijn als u nu onmiddellijk uit mijn praktijk ophoepelt!’

Arthur Steen keek Martinus strak aan, hield de eer aan zichzelf en liep langzaam en met een blik van afkeuring langs Martinus naar buiten. ‘Ik zal voor u bidden.’

In het dorp stond agent Ken Derks in een rood poloshirtje achter de ansichtkaartenmolen van de VVV-kiosk. Hij had zijn rug plat tegen de muur gedrukt en keek gespannen in de richting van de pinautomaat – de enige pinautomaat die Woerkum rijk was. Hij stond er al een stief kwartiertje maar dat was niet ten koste gegaan van zijn concentratie. Hier werd belangrijk werk verricht. Op dat moment kwam Martinus langs.

‘Hallo Ken!’ riep Martinus.

‘Dokter, sssjt. Stil alstublieft! Ga iets verderop staan, of doe of u een ansichtkaart zoekt!’ Hij fluisterde.

‘Stil, hoezo?’

‘Ik ben hier in burger. Undercover! Onderzoek!’

‘Ja... dus?’

‘Het is de bedoeling dat niemand mij hier ziet. Dat zou de missie in gevaar kunnen brengen.’ Ken legde samenzwerend zijn vinger op zijn lippen.

‘Welke missie?’ vroeg Martinus.

‘De dader van die laffe overval op Eddie Rijkxman betrappen op het wederrechtelijk gebruikmaken van zijn pinpassen. Een heterdaadje, dokter!’

‘Dat zou toch een beetje dom zijn, Ken, geef toe. Waarom zou die overvaller zo stom zijn om met die passen hier te gaan pinnen? Die zit allang aan de andere kant van het land!’ zei Martinus.

‘Nee, dokter, voordat de passen geblokkeerd worden probeert hij het misschien nog snel even hier. Het zou zomaar iemand uit onze eigen gemeente kunnen zijn. En ik moet u echt nogmaals vragen zacht te praten, anders geeft u mijn undercover weg. En dan nog iets. Zelfs als de dader hier niet zou pinnen, dan is het nog belangrijk om dit te doen. Want het geeft de mensen zekerheid. De mensen zijn bang en willen meer blauw op straat zien, begrijpt u?’

‘Maar Ken, jij wilt toch juist dat de mensen jou *niet* zien?’

De dokter keek de agent aan met een blik die zeggen wilde: ben jij nu gek of ben ik het?

Het gesprek begon voor Ken wel erg ingewikkeld te worden.

‘Juist!’ zei Martinus na enkele seconden toonloos. De dokter liep maar weer verder. De dag was nog lang. En sommige menselijke breinen waren nu eenmaal in al die miljoenen jaren niet helemaal mee-geëvolueerd.

Iets verderop in het haventje liep een 85-jarige mevrouw met een shawl over het hoofd. ‘Batterijen, ik moet batterijen hebben...’ prevelde ze. Het was Muriël Steen. Ze leek niet te zien waar ze liep, want het schuine stuk van de haven waar boten op- en afgetakeld konden worden, leidde rechtstreeks naar het water. En Muriël Steen stond al tot aan haar enkels in de rivier, en bleef maar doorlopen.

‘Batterijen!’ zei ze, ‘waar is toch die vriendelijke meneer Bronkhorst van de supermarkt? Ik wil batterijen...’

Een van de zalmvissers zag haar het water in gaan en riep direct om hulp. Mevrouw Steen bleef maar doorlopen, alsof ze een zorgeloos wandelingetje door het park maakte. Ze was al tot aan haar borst in het rivierwater toen Ken boven op haar dook, en haar per ongeluk in zijn stoeremannenreddingsactie helemaal onderdompelde.

‘Jongeman, wat doe je?’ riep mevrouw Steen verontwaardigd toen ze weer boven water kwam.

Ook Martinus was op het geroep afgekomen. Hij instrueerde omstanders om dekens te halen en een plek vrij te maken in het cafeetje bij de haven. Hij liet Kim telefonisch de zoon van mevrouw Steen oproepen, die immers nog in de buurt kon zijn, en voor alle zekerheid ook tante Jannie, die immers vaak voor mevrouw Steen zorgde.

Martinus en Ken hielpen samen met twee vissers mevrouw Steen het schuine stuk omhoog, en bezorgden haar een warme plek naast de kachel van café De Boegspriet. Hij checkte haar enkels, nog steeds dik. Het was een wonder dat ze zo was gaan rondstappen.

‘Mevrouw Steen?’ vroeg Martinus.

‘U bent niet meneer Bronkhorst van de supermarkt,’ zei mevrouw Steen, die van alle consternatie rondom haar nog eens extra in de war was geraakt. ‘Van u hoef ik geen batterijen!’

‘Mevrouw Steen, wéét u waar u bent?’

Mevrouw Steen keek verdwaasd om zich heen. Met grote vragende ogen. Geen contact met de buitenwereld.

Inmiddels was tante Jannie gearriveerd, en al snel sloot ook Arthur, de zoon van mevrouw Steen, zich aan. Tot Martinus’ grote verbazing was hij in gezelschap van juf Lisa de Graaf.

‘Kennen jullie elkaar?’

‘Ja,’ zei Lisa een beetje schuld bewust, ‘Arthur is mijn ex. Om precies te zijn: mijn allereerste Woerkumse liefde. We hadden elkaar al zo’n tijd niet gezien.’

‘Ziet u nu wel dat mijn moeder dementeert!’ begon de irritante zoon met luide stem tegen Martinus, ‘door uw beslissing loopt ze zomaar het water in. Dit had vreselijk beroerd kunnen aflopen!’

‘Met alle respect,’ ging Martinus daar fel tegenin, ‘u bent nota bene haar meest directe familielid. U had bij haar moeten blijven in plaats van bezoeken brengen aan oude geliefdes. Waar was u toen uw moeder het water in liep?’

‘Waar blijven mijn batterijen?’ riep mevrouw Steen.

Met zijn allen keken ze naar de kwetsbare oude dame. Tante Jannie sloeg een arm om haar schouder en gaf haar een beker warme chocolademelk.

‘Maar ik moet mijn ongelijk bekennen,’ zei Martinus, ‘ik heb uw moeder misschien gezien op een zeer helder ogenblik. Nu is ze haar verstandelijke vermogens compleet kwijt. Misschien tijdelijk, maar toch. Ik denk dat ze inderdaad niet kan zonder 24-uurs verzorging en toezicht. Ik sta achter uw plan om haar in een tehuis te krijgen. In elk geval hoort ze een uitgebreide test te ondergaan, die dat beeld ongetwijfeld zal bevestigen. Seniliteit is progressief. Het gaat soms sneller dan je denkt.’

Martinus deed bij mevrouw Steen haar natte overjas uit

en zag dat haar zoon naar buiten liep zonder ook maar even te helpen.

‘Meneer Steen is al met dat tehuis aan het bellen,’ zei Ken, ‘of er nu plaats is.’

Tante Jannie hoorde dat. ‘Wat zeggen jullie? Toch in een tehuis? Dat zou een vreselijke ramp zijn! Dat tehuis is Muriëls ergste nachtmerrie!’

‘Waarvoor maken jullie zo’n drukte,’ zei mevrouw Steen. ‘Ik ben niet dood!’

Even later kwam de zoon weer aanlopen, zijn telefoon wegstoppend. ‘We kunnen haar nu wegbrengen. Er is plaats.’ Hij keek erg bedrukt.

Martinus, Jannie, Ken, Lisa en Arthur waren een moment stil. Ze keken allemaal in de richting van de oude vrouw bij de kachel.

‘Batterijen... voor de... hoe heet zo’n ding... voor de brandmelder...’ stamelde ze.

Het groepje was er even stil van. Mevrouw Steen ging een moeilijke tijd tegemoet, en er was niemand die daar iets aan kon veranderen.

Maar Martinus’ gedachten waren ook ergens anders. Hij zag dat de onsympathieke zoon uit Rotterdam wel erg dicht bij Lisa was gaan staan. En Lisa maakte geen enkele aanstalten om afstand te nemen. Sterker nog, toen de zoon een diep verdrietige zucht liet horen, alsof niet zijn moeder maar hijzelf het slachtoffer was van deze dramatische situatie, begon Lisa hem te troosten. En deze Arthur legde nota bene een arm om haar schouders. Daar stonden ze, alsof alles weer was zoals vroeger. Als bij mensen de fysieke mogelijkheid bestond bij mensen om van pure ergernis te ontploffen, dan was dat zeker gebeurd bij Martinus.

Hoe kwam hij in godsnaam van deze ellendige indringer af?